

1. **Tractate Soferim 14:18** (c. 8th century Israel)

<p>א"ר לוי מגלת אסתר צריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום שנאמר (תהילים ל"ג) למען יזמרך כבוד בלילה ולא ידום ביום (לפיכך נהגו לקרותה במוצאי שבת שתיים) ר"מ כי החליף בכנשתא שמע קליהון דסדרא אמר עד מתי אתם עושים את התורה קרויות קרויות אמרו ליה משום יזמרך כבוד ושבקון ונהגו העם לומר כן לאומרה במוצאי שבתות של אדר עד שיעברו חמשה עשר באדר ומקרי היכי קרי בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחד עד בלילה ההוא ובמוצאי שבת שניה קורין מבלילה ההוא עד ודובר שלום לכל זרעו:</p>	<p>R. Levi said: The scroll of Esther must be read [on <i>Purim</i>] at night and repeated in the daytime, as it is stated, <i>So that my glory may sing praise to Thee</i>—i.e. by night, and <i>not be silent</i>—i.e. by day. (Therefore it is customary to read it at the termination of the Sabbath of two [successive weeks].) [41a] When R. Meir once passed by a Synagogue he heard the reading of a section [of the scroll of Esther]. 'How long,' he said to them, 'will you be cutting up the Torah into sections?' ['We do it'], they replied, 'on account of <i>my glory may sing praise unto Thee</i>', and he allowed them [to continue the practice]. People have adopted the practice of reading it on two Saturday nights of <i>Adar</i> until fifteen days of the month have elapsed. In what manner is it read? At [the termination of] the first Sabbath of <i>Adar</i> the people read together up to <i>In that night</i>, and on the next Saturday night they read from <i>In that night</i> up to <i>and speaking peace to all his seed</i>.</p>
<p><u>בשיר השירים קורין אותו בלילי ימים טובים של גליות האחרונים חציו בלילה אחד וחציו בלילה השני.</u> רות במוצאי יום טוב ראשון של עצרת עד חציו ומשלים במוצאי יום טוב האחרון. ויש אומרים בכולן מתחילין במוצאי שבת שלפניהם ונהגו העם כך שאין הלכה נקבעת עד שיהא מנהג וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה מנהג ותיקין אבל מנהג שאין לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה בשקול הדעת:</p>	<p><u>In the case of the Song of Songs, it is read on the last [two] nights of the [Passover] Festival, half of it on the first night and the other half on the second night.</u> Ruth [is read] on the termination of the first day of Pentecost to [the end of] its [first] half, and concluded on the termination of the last day of the Festival. Others hold that with all the Festivals, we begin to read [the respective scrolls] on the Saturday night preceding them. People have also adopted the following procedure, viz. that no ruling is authoritatively laid down unless a custom had been definitely established. As regards the saying of the Rabbis that 'a custom cancels a ruling', it applies to a custom of the pious men of old; but a custom which has no support from the Torah is only like an error of judgment.</p>

2. **Machzor Vitry, Laws of Passover 106** (11th c. France)

<p>The scroll of Song of Songs is recited on the Shabbat that falls during Chol HaMoed. And if there is no Shabbat during Chol HaMoed, it is recited on the seventh day of Passover. And the reason we recite it on Passover is because the Song of Songs speaks of the redemption from Egypt, as it is said: "<i>I have likened you, my love, to a mare among</i></p>	<p>ומגילת שיר השירים אומ' אותה בשבת שחלה להיות בחולו המועד. ת'. ואם אין שבת בחולו המועד או' אותה יום שביעי של פסח. ת': ולכך אנו אומר' אותה בפסח על שם ששיר השירים מדבר מגאולת מצרים. שנא'</p>
--	--

<p><i>Pharaoh's chariots</i>" (Song of Songs 1:9) etc. And the entire matter speaks of the four exiles, for one who understands.</p>	<p>לסוסתי ברכבי פרעה. וגו'. וכל העניין מדבר מארבע גליות למבין:</p>
--	--

3. **R. Shlomo ha-Bavli, Yotzer for Pesach ("Berach Dodi"), excerpt,** (10th c. Italy)

<p>Flee, my Beloved, until You desire the love of our bridal bond. Return to show mercy, for the kings of Edom who took us captive have destroyed us, have made us wretched. Tear down and demolish their swamp from our mound. Raise up Your wall, tend our saplings. "Behold, He stands behind our wall." (See Songs 2:9)</p>	<p>בְּרַח דּוּדִי עַד שֶׁתַּחַפֵּץ אֶהְבֵּת כְּלוּלֵינוּ שׁוּב לְרַחֵם כִּי כְלוּנוּ מַלְכֵי אֲדוּם שׁוּבֵינוּ תּוֹלְלֵינוּ הָרוּס וְקַעֲקַע בְּצַתֵּם מִתְּלֵנוּ הָקֵם טוֹרֵךְ נִגְן שְׁתִּילֵינוּ הַנְּהַיָּה עוֹמֵד אַחַר כְּתִלְנוּ:</p>
--	--

4. **Shulchan Arukh, Orach Chayim 490:9** (Rema, 16th c. Poland)

<p>שבת שחל בחול המועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו של שבת ואומר יעלה ויבא בעבוד' ובמוסף אומר סדר מוסף יום חול המועד אלא שמזכיר של שבת ואומר ותתן לנו את יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה וכן אומר את מוספי יום המנוח הזה ויום חג המצות הזה וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים ומפטירים היתה עלי: הגה ואין מזכירין בברכת ההפטרה לפסח לא באמצע ולא בחתימה ונוהגין לומר שיר השירים בשבת של חול המועד ואם שבת ב"ט האחרון אומרים אותו באותו שבת וכן הדין בסוכות עם קהלת ונוהגין לומר רות בשבועות (אבודרהם) והעם נהגו שלא לברך עליהם על מקרא מגילה ולא על מקרא כתובים:</p>	<p>Shabbat that Falls on Chol HaMoed: The Ma'ariv, Shacharit, and Mincha prayers follow the usual Shabbat format, with Ya'aleh V'Yavo added in the Avodah section. In Mussaf, one follows the order for Chol HaMoed but includes Shabbat: "ותתן לנו את יום המנוח הזה (And You have given us this day of rest and this festival of Matzot). The conclusion is: "מקדש" (Who sanctifies the Shabbat, Israel, and the festivals). The Haftarah is "היתה עלי". Gloss: The blessing on the Haftarah does not mention Pesach, neither in the middle nor at the end. <u>It is customary to read Shir HaShirim on Shabbat Chol HaMoed.</u> If Shabbat falls on the last day of Yom Tov, Shir HaShirim is read then instead. Similarly, on Sukkot, Kohelet is read, and on Shavuot, Ruth is read (Abudraham). The common custom is not to recite a blessing on the reading of these Megillot, neither "על מקרא מגילה" nor "מקרא כתובים".</p>
--	--

5. **Shir ha-Shirim Rabbah 1:5**

<p>... דבר אחר, שחורה אני במצרים, ונאוה אני במצרים. שחורה אני במצרים (יחזקאל כ, ח): וימרו בי ולא אבו לשמע אלי, ונאוה אני במצרים, בדם הפסח ובדם המילה, דכתיב (יחזקאל טז,</p>	<p>"I am black but lovely, daughters of Jerusalem, like the tents of Kedar, like the curtains of Solomon" (Song of Songs 1:5). Another matter, <u>I was black in Egypt and I was lovely in Egypt. I was black in Egypt: "they defied Me and were unwilling to heed Me" (Ezekiel 20:8). I was lovely in Egypt, with the blood of the Paschal offering and the blood of circumcision, as it is</u></p>
---	---

<p>ו: ואַעֲבַר עֲלֶיךָ וָאֲרָאֵךְ מִתְבֹּסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ וָאֲמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי, זֶה דָם הַפֶּסַח, וָאֲמַר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי, זֶה דָם הַמִּילָה. דְּבַר אַחֵר, שְׁחוּרָה אֲנִי בַּיָּם, שְׁנֵאֲמַר (תהלים קו, ז): וַיִּמְרוּ עַל יָם בַּיָּם סוּף. וְנֵאֻנָּה אֲנִי בַּיָּם, שְׁנֵאֲמַר (שמות טו, ב): זֶה אֵלַי וְאֵנֻנְהוּ. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּמַרְה, שְׁנֵאֲמַר (שמות טו, כד): וַיִּלְנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה נִּשְׁתָּהּ. וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּמַרְה, שְׁנֵאֲמַר (שמות טו, כה): וַיִּצְעַק אֵל ה' וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֵל הַמַּיִם וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּרִפְדִּים, שְׁנֵאֲמַר (שמות יז, ז): וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה, וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּרִפְדִּים, שְׁנֵאֲמַר (שמות יז, ט): וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּחוֹרֵב, שְׁנֵאֲמַר (תהלים קו, ט): יַעֲשׂוּ עִגְלָה בְּחוֹרֵב. וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּחוֹרֵב, שְׁנֵאֲמַר (שמות כד, ז): כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּמִדְבָּר, ... וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּמִדְבָּר בְּהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן ... בְּמִרְגְּלִים ... בְּשֹׁטִים ... שְׁחוּרָה אֲנִי בְּעַכְשָׁן ... וְנֵאֻנָּה אֲנִי בִּיהוֹשֻׁעַ ... שְׁחוּרָה אֲנִי בְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל. וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּמַלְכֵי יְהוּדָה. אִם בְּשָׁחוּרִים שָׁהִיו שְׁלִי כִּדְ אֲנִי נֵאֻנָּה, בְּנִבְיָאִים שְׁלִי עַל אַחַת כְּמָה וְכַמָּה. רַבִּי לִוִי בַר חִיְתָא אָמַר בְּהַ תְּלַת שָׁטִין, שְׁחוּרָה אֲנִי כָּל יְמֹת הַשְּׁבוּעָה, וְנֵאֻנָּה אֲנִי בַּשַּׁבָּת. שְׁחוּרָה אֲנִי כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה, וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּעֶשְׂרֵת הַשָּׁבָטִים, וְנֵאֻנָּה אֲנִי בְּשֵׁבֶט יְהוּדָה וּבְנִימִין. שְׁחוּרָה אֲנִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְנֵאֻנָּה אֲנִי לְעוֹלָם הַבָּא.</p>	<p>written: “I passed you, and I saw you wallowing in your blood, and I said to you: In your blood, you shall live” (Ezekiel 16:6); this is the blood of the Paschal offering: “I said to you: In your blood, you shall live” (Ezekiel 16:6); this is the blood of circumcision.</p> <p>Another matter, I was black at the sea, as it is stated: “They rebelled at the sea, at the Red Sea” (Psalms 106:7). And I was lovely at the sea, as it is stated: “This is my God and I will glorify Him” (Exodus 15:2). I was black at Mara, as it is stated: “The people complained against Moses, saying: What will we drink?” (Exodus 15:24). And I was lovely at Mara, as it is stated: “He cried to the Lord and the Lord showed him a tree and he cast it into the water and the waters were sweetened” (Exodus 15:25). I was black in Refidim, as it is stated: “He called the name of the place Masa and Meriva” (Exodus 17:7). And I was lovely in Refidim, as it is stated: “Moses built an altar, and he called its name: The Lord is my banner” (Exodus 17:15). I was black at Horev, as it is stated: “They crafted a calf at Horev” (Psalms 106:19). And I was lovely at Horev, as it is stated: “Everything that the Lord stated we will perform and we will heed” (Exodus 24:7). I was black in the wilderness. . . . And I was lovely in the wilderness with the establishment of the Tabernacle With the spies . . . in Shitim . . . I was black regarding Akhan And I was lovely regarding Joshua I was black regarding the kings of Israel and I was lovely regarding the kings of Judah. If with the black that I had, I was lovely, among My prophets, all the more so.</p> <p>Rabbi Levi Bar Haita said three approaches in regard to this [verse]: I am black all the days of the week and I am lovely on Shabbat. I am black all the days of the year and I am lovely on Yom Kippur. I am black regarding the Ten Tribes and I am lovely regarding the tribes of Judah and Benjamin. I am black in this world and I am lovely in the World to Come. “Daughters of Jerusalem,” the Rabbis say: Do not read it as “daughters of [benot] Jerusalem, but rather, builders of [bonot] Jerusalem. This is the Great Sanhedrin of Israel, which convenes and instructs the world with regard to every question and judgment.</p>
--	---

6. Shir ha-Shirim Rabbah 8:5

<p>תחת התפוח עוררתיך, דרש פלטיון איש רומי ואמר, נתלש הר סיני ונצב בשמי מרום, והיו ישראל נתונים תחתיו, שנאמר (דברים ד, יא): ותקרבו ותעמדו תחת ההר.</p> <p>דבר אחר, תחת התפוח עוררתיך, זה סיני, ולמה נמשל בתפוח, אלא מה תפוח זה עושה פרות בחדש סיון, כך התורה נתנה בסיון. דבר אחר, תחת התפוח עוררתיך, למה לא באגוז ואילן אחר, אלא כל אילן דרכו מוציא עליו תחלה ואחר כך פרותיו, ותפוח זה מוציא פרותיו תחלה ואחר כך מוציא עליו. כך הקדימו ישראל עשיה לשמיעה, שנאמר (שמות כד, ז): נעשה ונשמע. אמר הקדוש ברוך הוא אם אתם מקבלים עליכם תורת מוטב ואם לאו הריני כובש עליכם ההר הזה והורג אתכם.</p>	<p>“Under the apple tree I roused you” – Pelatyon of Rome expounded and said: Mount Sinai was detached and positioned in the supernal heavens, and Israel was situated beneath it, as it is stated: “You approached and stood beneath the mountain” (Deuteronomy 4:11). Another matter: “Under the apple tree I roused you” – this is Sinai. Why is it likened to an apple tree? Just as the apple tree produces fruit in the month of Sivan, so too, the Torah was given in Sivan. <u>Alternatively, “under the apple tree I roused you” – why not a nut tree or a different tree? Each tree typically grows its leaves first and then its fruit, but the apple tree grows its fruit first and then grows its leaves. Similarly, Israel put performing before hearing, as it is stated: “We will perform and we will heed” (Exodus 24:7). The Holy One blessed be He said: ‘If you accept My Torah upon yourself, fine, but if not, I will lower this mountain upon you and kill you.’</u></p>
--	---

7. Mishnah Pesachim 10:3 (or 114a)

<p>הביאו לפניו, מטבל בחזרת, עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת ושני תבשילין, אף על פי שאין חרסת מצוה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, מצוה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח:</p>	<p>They bring [it] in front of him. He dips lettuce before until he reaches the appetizer that precedes the bread. <u>They bring before him matzah, lettuce, and haroset (and two dishes) though the haroset is not mandatory. Rabbi Elazar son of Rabbi Zadok says: it is mandatory.</u> And in the Temple they bring the body of the pesach before him.</p>
---	---

8. Pesachm 116a

<p>רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מצוה וכי. מאי מצוה? רבי לוי אומר: זכר לתפוח. ורבי יוחנן אומר: זכר לטיט. אמר אביי: הלכך צריך לקהוייה וצריך לסמוכיה. לקהוייה — זכר לתפוח, וצריך לסמוכיה — זכר לטיט.</p>	<p>The mishna states: Rabbi Elazar, son of Rabbi Tzadok, says that eating <i>haroset</i> is a mitzva. What is the nature of this mitzva? Rabbi Levi says: It is in remembrance of the apple. The verse states: “Who is this who comes up from the wilderness, reclining upon her beloved? Under the apple tree I awakened you” (Song of Songs 8:5), which is an allusion to the Jewish people leaving Egypt. And Rabbi Yohanan says: The <i>haroset</i> is in remembrance of the mortar used by the Jews for their slave labor in Egypt. Abaye said: Therefore, to fulfill both opinions, one must prepare it tart and one must prepare it thick. One must prepare it tart in remembrance of the apple, and one must prepare it thick in remembrance of the mortar.</p>
---	---

9. Rashi ad loc.

<p>זכר לתפוח - שהיו יולדות בניהן שם בלא עצב שלא יכירו בהן מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתיך (שה"ש ח"ה):</p>	<p>In memory of the apple - for they would birth their sons there without pain (<i>etzev</i>), so that the Egyptians would not detect them, as it says "under the apple I aroused you."</p>
--	---

10. Pesach Hagaddah (Maggid section)

<p>וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי. מִלְמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם. גְּדוֹל עֲצוּם – כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיִּעְצְמוּ בְּמֵאד מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם. וְרַב. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: רַבְּבָה כְּצִמְחַ הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד, וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתְּבֹאֵי בְּעַדֵי עֲדִיִּים, שְׂדִים נִכְנוּ וַשְׁעָרַי צִמְחָה, וְאֶת עָרְם וְעָרְיָה. וְאֶעְבֹּר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסְסֶת בְּדַמֶּיךָ, וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי, וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי.</p>	<p>“AND THERE HE BECAME A NATION” – From this, learn that Israel was distinct there. “LARGE, MIGHTY” – As it is said: “And the children of Israel were fertile, and they swarmed, and grew <i>more and more numerous</i> and strong, and the land was filled with them.” “AND GREAT” – As it is said: “I let you <i>grow wild</i> like meadow plants, and you grew and matured and came forth in all your glory, your breasts full and your hair grown, and you were naked and exposed.” <i>Some add:</i> “And I passed by you and saw you wallowing in your own blood – and I said to you, ‘In your blood, live!’ and I said, ‘In your blood, live!’”</p>
---	--

11. Sotah 11b

<p>§ Rav Avira taught: In the merit of the righteous women that were in that generation, the Jewish people were redeemed from Egypt. At the time when these women would go to the river to draw water, the Holy One, Blessed be He, would materialize for them small fish that would enter into their pitchers, and they would therefore draw pitchers that were half filled with water and half filled with fish. And they would then come and place two pots on the fire, one pot of hot water for washing their husbands and one pot of fish with which to feed them.</p>	<p>דָּרַשׁ רַב עוּרְא בְּשִׁכְרַ נְשִׁים צְדָקָנִיּוֹת שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר נִגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בְּשַׁעַה שֶׁהוֹלְכוֹת לְשֹׂאֵב מֵיִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמֵּן לָהֶם דָּגִים קְטַנִּים בְּכַדֵּיהֶן וְשׂוֹאֵבוֹת מְחֻצָּה מֵיִם וּמְחֻצָּה דָּגִים וּבְאוֹת וְשׂוֹפְתוֹת שְׁתֵּי קְדִירוֹת אַחַת שֶׁל חֲמִין וְאַחַת שֶׁל דָּגִים</p>
<p>And they would then take what they prepared to their husbands, to the field, and would bathe their husbands and anoint them with oil and feed them the fish and give them to drink and bond with them in sexual intercourse between the sheepfolds, i.e., between the borders and fences of the fields, as it is stated: “When you lie among</p>	<p>וּמוֹלִיכוֹת אֶצֶל בְּעֵלֶיהֶן לְשִׁדָּה וַיִּמְרְחִצוּ אוֹתָן וְסָכוּת אוֹתָן וַיִּמְאָכִילוּ אוֹתָן וַיִּנְזַקְקוּ לָהֶן בֵּין שְׁפֵתַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אִם תִּשְׁכְּבוּ בֵּין שְׁפֵתַיִם וְגו' בְּשִׁכְרַ תִּשְׁכְּבוּ בֵּין שְׁפֵתַיִם זָכוּ יִשְׂרָאֵל</p>

<p>the sheepfolds, the wings of the dove are covered with silver, and her pinions with the shimmer of gold” (Psalms 68:14), which is interpreted to mean that as a reward for “when you lie among the sheepfolds,” the Jewish people merited to receive the plunder of Egypt, as it is stated in the continuation of the verse, as a reference to the Jewish people: “The wings of the dove are covered with silver, and her pinions with the shimmer of gold” (Psalms 68:14).</p>	<p>לְבִיזַת מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר כִּנְפֵי יוֹנָה נִחְפָּה בְּכֶסֶף וְאַבְרוֹתֶיהָ בִּירְקָרֶקֶת חֲרוֹץ</p>
<p>And when these women would become pregnant, they would come back to their homes, and when the time for them to give birth would arrive they would go and give birth in the field under the apple tree, as it is stated: “Under the apple tree I awakened you; there your mother was in travail with you; there was she in travail and brought you forth” (Song of Songs 8:5).</p>	<p>וְכִי־וַיִּבְרָאוּ אֵת לְבַתֵּיהֶם וְכִי־וַיִּשְׁמְגֵיעַ זְמַן מוֹלְדֵיהֶן הוֹלְכוֹת וְיוֹלְדוֹת בְּשָׂדֶה תַּחַת הָאֵפֶלֶח שֶׁנֶּאֱמַר תַּחַת הַתְּפוּחַ עוֹרְרִיתִיךְ וְגו'</p>
<p>And the Holy One, Blessed be He, would send from the heavens above an angel who would clean and prepare the newborns, just as a midwife prepares the newborn, as it is stated: “And as for your birth, on the day you were born, your navel was not cut nor were you washed with water for cleansing; you were not salted at all, nor swaddled at all” (Ezekiel 16:4). And then, the angel would gather for them two round stones from the field and the babies would nurse from that which would flow out of them. One of the stones flowed with oil and one of the stones flowed with honey, as it is stated: “And He would suckle them with honey from a crag and oil from a flinty rock” (Deuteronomy 32:13).</p>	<p>וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹלֵחַ מִשָּׁמַי מְרוֹם מִי שֶׁמִּנְקִיר וּמִשְׁפִּיר אוֹתָן כְּחֵיָהּ זוֹ שֶׁמְשַׁפֶּרֶת אֶת הַיֶּלֶד שֶׁנֶּאֱמַר וּמוֹלְדוֹתֶיךָ בַּיּוֹם הַיּוֹלְדֶת אוֹתָךְ לֹא כָרַת נְשָׂרָה וּבְמִיָּם לֹא רְחַצְתָּ לְמַשְׁעֵי וְגו' וּמִלְקָט לָהֶן שְׁבִי עֲגוּלִין אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן וְאֶחָד שֶׁל דָּבֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּנְקְהוּ דָּבֶשׁ מִסֵּלַע וְשֶׁמֶן וְגו'</p>
<p>And once the Egyptians would notice them, realizing that they were Jewish babies, they would come to kill them. But a miracle would occur for them and they would be absorbed by the earth. And the Egyptians would then bring oxen and would plow upon them, as it is stated: “The plowers plowed upon my back; they made long their furrows” (Psalms 129:3). After the Egyptians would leave, the babies would emerge and exit the ground like grass of the field, as it is stated: “I caused you to increase even as the growth of the field” (Ezekiel 16:7).</p>	<p>וְכִי־וַיִּשְׁמְכִירוּן בְּהֵן מִצְרַיִם בְּאֵין לְהוֹרְגָן וְנִעְשָׂה לָהֶם נֶס וּנְבַלְעִין בְּקֶרֶקֶת וּמִבֵּיאִין שׁוֹוֹרִים וְחוֹרְשִׁין עַל גִּבּוֹן שֶׁנֶּאֱמַר עַל גִּבֵּי חֲרָשׁוֹ חֲרָשִׁים וְגו' לְאַחַר שֶׁהוֹלְכִין הֵיוּ מִבְּצִיָּין וְיוֹצֵאִין קַעֲשֵׁב הַשָּׂדֶה שֶׁנֶּאֱמַר רִבְבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיךְ</p>
<p>And once the babies would grow, they would come like many flocks of sheep to their homes, as it is stated in the continuation of the verse: “And you did increase and grow</p>	<p>וְכִי־וַיִּשְׁמַתְגַּדְלִין בְּאֵין עֲדָרִים עֲדָרִים לְבַתֵּיהֶן שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי</p>

<p>up and you came with excellent beauty [ba'adi adayim]" (Ezekiel 16:7). Do not read the verse as: "Ba'adi adayim," "with excellent beauty." Rather, read it as: Be'edrei adarim, meaning: As many flocks.</p>	<p>וּתְבֹאִי בְעֵדֵי עֵדָיִים אֶל תִּקְרִי בְעֵדֵי עֵדָיִים אֲלֵא בְעֵדְרֵי עֵדְרִים</p>
<p>And when the Holy One, Blessed be He, revealed Himself at the Red Sea, these children recognized Him first, as it is stated: "This is my God, and I will glorify Him" (Exodus 15:2). They recognized Him from the previous time that He revealed Himself to them in their infancy, enabling them to say: "This is my God."</p>	<p>וּכְשֶׁנִּגְלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַיָּם הֵם הִפְרִיחוּהוּ תַחֲלָה שֶׁנֶּאֱמַר זֶה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו</p>

הגדה

ויעצום כמה שנאמר • ובני ישראל פרו וישרצו
 וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ
 אותם :
ורב כמה שנאמר • רבבה כעמח השדה נתתיך

ותרבי ותגדלי ותבואי בערי יבדלים שדים נכוננו
 וישעריך צמח ואת ערום ועריה :
וירעף אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה
 קשה :
וירעף אותנו המצרים כמה שנאמר • הבה
 נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה
 מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה
 מז הארץ :

16.4 Voroy, "And populous...". The Breslau Haggadah, written and illuminated by Nathan ben Avraham Speyer of Breslau, 1768 (JNUL Ms. 80 2340, fol. 7a). Here, too, the artist depicts infants sprouting from the field.

<https://www.etzion.org.il/en/tanakh/ketuvim/megillat-shir-hashirim/shir-ha-shirim-and-its-connection-pesach>